

Debattartikel i Dagens Industri den 14 april:

Staten ska inte äga Vattenfall, TeliaSonera och Svenska Spel

Stater har större moraliskt ansvar än andra ägare. Det gör svenska staten till en olämplig ägare av Vattenfall, TeliaSonera och Svenska Spel. Näringsminister Maud Olofsson bör därför se till att snarast slja dessa bolag, skriver Andreas Bergh, Henrik Jordahl, Sofia Nerbrand och Anders Rönmark, ledamöter i Bertil Ohlininstitutets styrelse.

Näringsminister Maud Olofsson och resten av regeringen bör verka för att svenska staten, så snart det ekonomiska läget tillåter, avvecklar sitt ägande i Vattenfall, TeliaSonera och Svenska Spel.

Centerpartiledaren Maud Olofsson uttalade 2003 att ”företag som inte kan bedrivas utifrån ambitiösa miljömässiga och sociala riktlinjer bör försäljas.”Uttalandet är minst lika giltigt i dag.

Den borgerliga regeringen har, liksom flera av sina socialdemokratiska företrädare, verkat för ett minskat statligt ägande.

Flera goda argument för detta finns i skriften **Staten, kapitalet och moralen** av frilansskribenten Maria Eriksson som Ohlininstitutet ger ut i dag.

Privata aktörer är bättre ägare. Det statliga ägandet snedvrider marknadens funktionssätt. Det är svårt att balansera mellan vinstintresset och politiska hänsyn.

Ofta används moraliska argument för att motivera statligt ägande. Genom politisk styrning förutsätts spelmarknaden bli mindre beroendeframkallande och energiproduktionen bli mer miljövänlig.

Men en genomgång av verksamheten i respektive Vattenfall, TeliaSonera och Svenska Spel visar att det statliga ägandet inte är någon garanti för att företagen ur moralisk synpunkt agerar annorlunda än privata företag – tvärtom.

2006 försåg den av Telia dominerade mobiloperatören Azercell i Azerbajdzjan åklagaren i en rättegång mot oppositionella med bevis i form av inspelade mobilsamtal.

Svenska Spel tar spelansvar genom att erbjuda nätpoker och Jack Vegas-automater, de vanligaste spelformerna bland unga med spelproblem. Företaget gör inte reklam för just dessa spelformer, men totalt sett satsar Svenska Spel mer på reklam än McDonalds, Coca Cola och IKEA. 2007 var Svenska Spels reklambudget 313 miljoner kronor. Det går inte ihop med företagets slogan att om vi ska spela lagom.

Vattenfall investerar mer än någonsin i fossil energi. Så sent som för ett år sedan köpte företaget nederländska Nuon och ökade därmed sin andel av fossila bränslen som energikälla till 55 %. Samtidigt säger svenska folket – Vattenfalls ägare – i en undersökning från SOM vid Göteborgs universitet att de helst vill se investeringar på vind- och solkraft, två kraftslag som tillsammans bara kommer upp i någon enstaka procent av Vattenfalls produktion.

Staten har ett större moraliskt ansvar än andra ägare. Att skydda mänskliga rättigheter är ett ansvar för stater, och svenska staten har skrivit under ett antal konventioner där man förbinder sig att göra det. Ett statligt ägt företag sänder ut politiska signaler på ett helt annat sätt än vad ett privat företag gör.

Alla de verksamheter som är problematiska i TeliaSonera, Vattenfall och Svenska Spel har påbörjats under socialdemokratiska regeringar. Då mötte det hård kritik av borgerliga politiker i opposition, men i regeringsställning har kritiken tystnat.

Alla delar inte samma syn på vad som är ett etiskt företagande. Därför väljer en del etiska fonder för sitt pensionssparande, medan andra inte bryr sig lika mycket om vilka företag deras sparande investeras i.

Någon kan argumentera för att de tyska och polska kolkraftverken blir renare i Vattenfalls ägo än vad de annars skulle ha varit. Att TeliaSoneras verksamhet i Azerbajdzjan gör mer nytta än skada när den ger ökade möjligheter för förtryckta människor att kommunicera eller att man inte kan ställa samma etiska krav på företag som verkar i auktoritära länder som i demokratiska. Eller att Svenska Spel bara tillhandahåller de spel och lotter som folk faktiskt vill ha.

Oavsett vilken åsikt vi har, borde det vara upp till var och en att bestämma om hon eller han vill vara delägare i Vattenfall, TeliaSonera och Svenska Spel. Alla svenska medborgare borde ha möjlighet att själva avgöra om de vill vara delägare i tysk brunkolsproduktion, azerbajdzjansk mobiltelefoni och svenska spelautomater. Enda sättet att säkerställa det är att svenska staten snarast möjligt säljer Vattenfall, TeliaSonera och Svenska Spel.

Ledamöter av Bertil Ohlininstitutets styrelse:

Andreas Bergh, nationalekonom, Ratio

Henrik Jordahl, docent i nationalekonomi vid IFN

Sofia Nerbrand, grundare, tidigare chefredaktör, Neo

Anders Rönmark, politisk redaktör, Tidningen Ångermanland och Örnsköldsviks

Allehanda